

Skatterevolten finns mitt ibland oss

Moderaternas partisekreterare Lars Tobisson konstaterar att skattemoralen är undergrävd i Sverige. Den skatterevolt, som i andra länder tagit sig uttryck i nya partier eller i olika former av skattemotstånd, finns mitt ibland oss i form av skattefiffel och skattebrott av alla slag. De borgerliga partierna har gjort något för att komma tillrätta med detta genom sina förslag om sänkta skatter, framför allt marginalskatter, men för socialdemokraterna och tyvärr också för centern tycks det fortfarande inte ha gått upp att de enskilda människorna måste få lägre skatter och inte bidra. Rundgången mellan skatter och bidrag måste stoppas, och det ligger i politikernas hand att göra detta.

De höga skatterna är ett av våra största samhällsproblem. När över hälften av medborgarnas samlade inkomster går till det offentliga, är beskattningen inte längre än förutsättning för välfärden utan tvärtom ett hot mot den. Den kanske viktigaste sociala reformen just nu är därför en rejäl marginalskattesänkning.

Sverige, som länge haft det högsta skatetrycket i världen, har under 1970-talet ryckt ifrån ordentligt i den internationella skatteligan. Skatter och socialavgifter utgjorde 1977 i vårt land 53,5 procent av bruttonationalprodukten. Därefter kom Holland med 47,4 procent samt Danmark och Norge med drygt 44 procent.

Den skatt som en industriarbetare får betala på den sist intjänade hundralappen, dvs marginalskatten, är i Sverige 58 procent. Motsvarande siffra ligger i t ex Norge, Danmark, Västtyskland och England under 40 procent. Ser man enbart till inkomstskatten, uppgår den här hemma fn som mest till drygt 90 procent. Tas även hänsyn till egenavgifter, inkomstprövade bidrag och progressiva daghemsavgifter kan den samlade marginaleffekten redan i vanliga inkomstlägen överstiga 100 procent.

Mot denna bakgrund är det många som frågar sig, varför Sverige inte har upplevt en skatterevolt av samma slag som Danmark (Glistrup) och USA (Jarvis i Kalifornien), trots att utvecklingen här faktiskt har gått längre. Jag tror, att förklaringen är att man i de anförda fallen reagerade mot snabba och kraftiga skärpningar av skatetrycket resp fastighetsskatten, medan vi i Sverige drabbats av förändringarna i små men många steg.

Men skatterevolten pågår ändå sedan länge, om än i mindre dramatiska former. Här i Sverige tar sig protesterna mot de höga skatterna det uttrycket att man revolterar enskilt och i det tysta. Man anpassar sitt handlande på många sätt – begränsar sin arbetstid, jagar avdrag, fifflar osv. En färsk SIFO-undersökning visar att skattetänkandet breder ut sig och att småfifflet är ungefär lika vanligt i alla yrkesgrupper, samhällsklasser och politiska meningsriktningar.

Det förekommer också en revolt mot revolten. Man klagar över andras avdragsmöjligheter och låga skatter, man kräver bättre kontroll och hårdare straff. Men samtidigt tar man bristerna i skattesystemet och förekomsten av missbruk till intäkt för att själva sköta sig, om tillfälle erbjuds. Ett oroande tecken är att skattemoralen enligt den åberopade SIFO-undersökningen är sämre bland yngre än bland äldre.

Nu är naturligtvis inte alla anpassningsåtgärder olagliga. Det är nödvändigt att göra en distinktion mellan skattefusk och skatteflykt. Den som till följd av de höga skatterna begränsar sin redovisade arbetstid för att i stället jobba svart eller byta tjänster med andra, gör sig skyldig till skattefusk. Den som under sin nyvunna fritid endast arbetar åt sig själv ägnar sig åt en mild form av skatteflykt. När någon minskar sin arbetstid för att inte göra något alls, kan man på sin höjd tala om skatteplanering.

Men utmärkande för alla dessa beteenden är att de minskar effektiviteten i det ekonomiska livet. De höga skatterna medför, att det inte lönar sig tillräckligt att utbilda sig, arbeta och starta nya företag. Andra aktivi-

teter – för att inte säga passiviteter – lönar sig bättre. Men när högskattepolitiken snedvrider förutsättningarna för ekonomisk verksamhet, är det privatekonomiskt rätta handlandet ofta fel från samhällsekonomisk synpunkt.

Självklart skall vi förbättra skattekontrollen och täta till olika kryphål. Men på det viset angriper man egentligen endast symptomen och kommer inte åt roten till det onda. Jag är rädd för att vi aldrig hinner ifatt dem som arbetar på att finna nya smygvägar, särskilt inte om vi fortsätter att höja skatten. Det enda effektiva motmedlet är tvärtom att minska skattetrycket, att sänka skattesatserna. Det kommer ändå att ta tid. Skattetänkandet är utbrett och skattemoralen starkt anfränt – det dröjer innan ordningen är återställd.

Vad de borgerliga gjort

Hur har då de borgerliga partierna efter 1976 års val använt sin majoritet i riksdagen för att komma till rätta med skatteproblemen? Ja, trots vidriga yttre förutsättningar – högt kostnadsläge med åtföljande valutaströmning och industrikris – hann trepartiregeringen uträtta åtskilligt på detta område. Den indexreglerade skatteskalen, så att inflationen inte längre smyghöjer skatten. Uttaget av statlig skatt sänktes från 28,1 procent av BNP 1976 till 24,5 procent 1978. Härtill bidrog nedjusteringen av skattesatserna i inkomstskatteskalen och sloandet av löneskatten. Kommunalskatterna, som regeringen inte lika lätt kan kontrollera, fortsatte visserligen att stiga, men den genomsnittliga

ökningen är 1979 betydligt mindre än tidigare.

Den viktigaste framgången under regeringstiden för oss moderater var att vi lyckades få viss förståelse hos mellanpartierna för att skattetrycket inte kan drivas vidare uppåt i snabb takt. Det hindrar inte att centerpartiet fortsätter att visa brist på förståelse för nödvändigheten av en ordentlig marginalskattesänkning. Folkpartiet är mer pålitligt på den punkten men har å andra sidan en benägenhet att vilja höja arbetsgivaravgifter för att "finansiera" olika beslut.

Medvetandet om att våra nuvarande skatteformer är överansträngda har lockat fram förslag till nya pålagor. Det heter att dessa skall ersätta tidigare skattetyper. Risken är att de i stället – som fallet blivit med moms och arbetsgivaravgifterna – kompletterar de gamla skatterna och därmed möjliggör en ökning av skattetrycket.

Jag medger gärna, att det ligger något sympatiskt i tanken på en utgiftsskatt. Om man vill främja arbete och sparande, måste det vara att föredra att skatten träffar ianspråktagandet av resurser i konsumtionsledet och inte framtagandet av dem i produktionsledet. Men utgiftsskatten förutsätter en ingående datakontroll av människors ekonomiska dispositioner, som jag tror blir svår att godta av hänsyn till privatlivets helgd.

Dessutom är övergångsproblemen med utgiftsskatten stora. Det gäller i tiden, eftersom man måste skilja mellan förbrukning av tidigare insamlade förmögenhetstillgångar, som redan är beskattade, och förbrukning av tillgångar, som hopsamlats efter utgiftsskattens införande och sålunda i princip

skall vara obeskattade. Det gäller också i rummet, eller närmare bestämt vid våra gränser. Eftersom det skulle löna sig att göra inkomsterna i Sverige och utgifterna utomlands, måste det bli en betydligt hårdare kontroll vid utlandsresor. Egentligen borde samtliga industriländer byta från inkomsttill utgiftsskatt samtidigt vilket ju inte är så lätt att organisera. Men utgiftsskatten kan gärna utredas och diskuteras vidare.

Promsen

Annorlunda ställer det sig med socialdemokraternas produktionsfaktorskatt – "promsen". Professorn i finansrätt Nils Mattsson har uttalat, att ju närmare produktionen en skatt ligger, desto mer stör den produktionen och desto skadligare är den. Men socialdemokraterna ser det som en fördel att den tas ut tidigt i produktionsprocessen. Därmed blir promsen mindre märkbar för skattebetalarna, som kanske kan förmås att tro att den verkligen klarar att finansiera både ökade offentliga utgifter och sänkta inkomstskatter. Men inte heller denna skattereform upphäver den gamla sanningen att varje skatt i slutändan måste betalas av de enskilda människorna.

Det är en smaksak, om man vill beskriva promsen som ett slags moms eller en utvidgad löneskatt. Under alla omständigheter måste den komma att fördyra produktionen. Den delar med löneskatten den dåliga egenskapen att belasta exporten men låta importen gå fri, vilket åter skulle försämra vårt konkurrensläge gentemot utlandet. Promsen sägs skola avräknas från löne-

utrymmet vid avtalsförhandlingarna. Men problemet är att det inte finns någon objektivt given ram för lönehöjningarna – den blir vad man gör den till. Även om en skatt av detta slag på längre sikt övervältras på löntagarna och övriga skattebetalare, verkar den på kort sikt kostnadshöjande i näringslivet.

Även promsen må gärna utredas närmare – det kommer att belysa dess svagheter. Men lösningen på våra skatteproblem ligger inte i nya eller höjda skatter. I stället måste vi hejda ökningen av skattetrycket och sänka skattesatserna. Detta är inte detsamma som att sänka skatteinkomsterna. Som den näringspolitiska delegationen har påpekat är det fullt möjligt att en skattesänkning får så positiva effekter att den blir helt självfinansierande. Och omvänt finns det mycket som talar för att höjda skattesatser långt ifrån att förstärka skatteinkomsterna skulle försvaga dem.

Folkpartiregeringen har presenterat ett förslag om sänkta marginalskatter och marginalskattetak vid 80/85 procent. Det är bra som ett steg på vägen – vi moderater vill sänka marginalskatten i vanliga inkomstlägen till 50 procent och sätta taket vid 70 procent. Vi tillstyrker de nya reglerna för kommunal skatteutjämning men ifrågasätter överföringen av så mycket friska pengar till den kommunala sektorn. Risken är stor att de inte används för att hålla nere kommunalskatten utan för att finansiera en fortsatt snabb utgiftsexpansion. Men vår allvarligaste invändning är att folkpartiet inte vill genomföra en skattesänkning utan bara en skatteomläggning – sänkningarna av in-

komstskatten skall motvägas av höjda skatter på andra håll.

Rundgången och revolten

Men det stora budgetunderskottet då? Måste inte det minskas, om vi nu går in i en bättre konjunktur? Jo, men även här är det dags att ställa invanda tänkesätt på huvudet. Det finns fog för påståendet att budgetunderskottet är så stort inte därför att skattetrycket är för lågt utan därför att det är för högt. Det är inte statsinkomsterna som är för små utan statsutgifterna som är för stora. Och statens utgifter har blivit så stora, därför att det hårda skattetrycket har skadat familjernas och företagens ekonomi, vilket har krävt omfattande insatser till hjälp och stöd. Över två tredjedelar av statsutgifterna består numera av överföringar och lån till kommuner, företag och enskilda.

När budgetunderskottet behöver bantas, bör det alltså ske genom att man sänker statsutgifterna. Hur skall då det gå till? Ja, i ett förbättrat ekonomiskt läge gäller det till att börja med att snabbt och smidigt skära ned det snedvridande och i längden skadliga stödet till branscher och företag. Utgifterna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder bör kunna sänkas på samma sätt. Vi måste också angripa den omfattande rundgången av skatter och bidrag. För att bekosta sina sociala förmåner får vanliga inkomstagare betala så höga skatter att de behöver än mer stöd från det allmänna, vilket leder till ännu högre skatter i en ständigt stigande spiral. Det finns ingen anledning att på detta sätt flytta pengar från den ena fickan till den andra, i

synnerhet som åtskilligt går förlorat på vägen i minskad effektivitet och ökad byråkrati.

Det gäller att snabbt och beslutsamt möta den skatterevolt som pågår mitt ibland oss. De höga skatterna kan kanske inte helt förkväva de enskilda människornas initiativkraft och arbetsvilja. Men den energi och påhittighet som finns kvar ägnas i växande utsträckning åt skatteundandragande åtgärder. Strävan måste vara att frigöra individerna för skapande insatser till eget och allas

vårt bästa.

Nyckeln ligger i skattepolitiken. Vad vi måste sikta på är stopp för fortsatta höjningar av kommunalskatter och arbetsgivaravgifter samt rejäla sänkningar av marginalskatterna. Kan den borgerliga majoriteten i riksdagen utnyttjas till detta, finns det goda förutsättningar för en fortsatt borgerlig regering efter valet. Misslyckas vi, får vi spänningar i samhället, som kan bli ödesdigra inte bara för vår folkhushållning utan också för vår demokrati.